

Od autoriteta do konstruktora

Čovjek je vrijeme (prošlo, sadašnje i buduće, bez obzira kako stajali s Eliotom od kojeg se autorica s mladošću udaljila) i u tom vremenu postoje istine o kojima ona razgovara s onima čija je opstojnost zbog njihove moralne vertikale zauvijek neupitna (Goethe, Kafka - oni su kao Biblija, autori za sva vremena), onima koji su osobni izbor stvaralačkih vertikala (Turgenjev, Zola, Dickens), onima koji su možda bliski po srodnosti i suvremenosti (u stalnom dijalogu s Marguerite Duras) i onima koje treba odbaciti jer im je mjera vremena ograničena na suvremenost, a vjerodostojnost na trivijalnost. Korespondencija s konstruiranim stvaralaštvom i omeđenim vremenom pitanje je kiča, prolaznosti i straha od kojeg autorica bježi, hrabro iznoseći svoje sudove. Svjesna je pritom da je lakše dok se bavi strancima. Prijeđe li jednom na domaći teren (objavljivanjem i takvih zapisa), trebat će još veću hrabrost.

Za razliku od onih nad čijim djelom razmišlja, one koje voli pokušava tumačiti vlastitim bićem - uspoređuje svoj život, svoja razmišljanja, svoje pristupanje pisanju... Iz tih razmišljanja nastali su mnogi kratki zapisi o pisanju kao poslu, autoru kao društvenom biću, čija se privatnost i javnost prelamaju u sasvim konkretnom tijelu koje ima svoju životnu povijest, navike, odgojne posebnosti, etičke principe i karakterne osobine s kojima ostvaruje i svoju ljudsku i autorsku dimenziju. To je ujedno i prostor u kojemu čitatelj najživlje korespondira s autoricom - slažući se ili ne, ali nužno ulazeći u dijalog (razmišljanjem, oponiranjem, dopunom ili, jednostavno, slaganjem). Upravo taj dio zapisa vrvi nekim temama kojih nema ni u kritici ni u esejistici, a rijetke su i u literaturi: to su one osobne, duboko privatne, kratke misli ili slike koje nas zapljusnu iznenada i isto tako napuste, pomažući da sliku života sklopimo i učvrstimo po tim tankim, iznenadnim šavovima, na kojima može puknuti naše neznanje ili naša brzopletost. O kojima ponekad sudove ne donosimo cijeloga života, ali znamo da bi o tome trebalo porazmisliti.

Literarna formula plovidbe i književnosti, prvog opažaja krajolika i razmišljanja o pročitanome u kabini, nakon nekog vremena, već tijekom drugog putovanja, uzmiče na način da literarni krajolik biva pomalo potisnut onim stvarnim. Dogodilo se ono što Carlos Castaneda opisuje kao putovanje znanja. Da bi netko krenuo na put znanja, mora najprije dobro upoznati put. Pomak prema vanjskom ne događa se zato što bi autorica manje čitala ili što bi mijenjala svoje zanimanje za mala otočna i priobalna mjesta uz koja prolazi, nego se događa ono što je imanentno prirodi stvari: samo iskustvo mijenja ljude. Pa se u zapisima odjednom pojavljuje sve više bezimernih osobnosti, sve više ljudi koji su od lani nekako zarasli i u svoja mjesta i u njezino sjećanje. Ti ljudi eventualno dobivaju nadimak kojim su ih ona i T. izdvojili iz mnoštva za vlastite potrebe jezgrovitog identificiranja, ali čitatelji dobivaju kratke/male portrete razbacane po knjizi i po obali, svejedno, osobnosti po kojima i mjesta postaju stvarna: starmali dječak-ribar koji lovi na improviziranom molu; žena koja plače nad dvjema fotografijama u kojima je skupljena sva njezina prošlost i osamljenost; stari ribar koji je ostao bez svog karaktera u razdoblju kad pije antibiotike pa ne može popiti ništa pošteno, tj. koju čašu bevande; konobar nazvan Bjeloglavi sup, gostioničar Bijeli brudet u restoranu *Bijelo jaje* na Kornatima, mladi razmetljivi par s mobitelima na Visu, Vlajina bolesna srca na Velom Ižu, i mnogi drugi. A ne događa se to samo s ljudima nego i sa životinjama (mačka koja u hodu zanosi zadnjim nogama, druželjubiva kornjača itd.) i napokon, s mjestima u kojima živi prošlost kao karakter cjeline, ili mjesto i nije ostvareno.